

Pikkupentu ja perusteet

Käppänä-lehdessä alkaa pitkän linjan kääpiösnautseriharrastajan ja monipuolisen koiraosaajan, Ninni Suhosen, oppikoulu elämästä käppänen kanssa. Se auttaa myös ymmärtämään oman koiran sielunmaisemaa ja viettejä, asioita, jotka luovat oppimisen perustan.

NINNI SUHONEN

Käppänen historia ja luonne

Ennen kuin voimme lähteä kasvattamaan pennustamme yhteiskuntakelpoista yksilöä ja meille pitkäaikaista seuralaista, meidän täytyy oppia ymmärtämään, miten koira oppii ja miksi historian ymmärtäminen on tärkeää koiran opettamisessa.

Jokaisella rodulla on historiansa. Sillä on ollut joku käyttötarkoitus, ja tämä historia meidän on ymmärrettävä, jotta ymmärtäisimme myös sitä meidän nykyajan pentuamme. Kääpiösnautseri on ennen aikaan ollut hälyttävä pihavahti ja tuholaihorjuja. Mitä ominaisuuksia tämä on koiralta vaatinut? Vaikka nykypäivänä lähes kaikkien rotujen luonteenpiirteet ja käyttötarkoitukset ovat noista ammoisista ajoista muuttuneet, on yksilöissä silti olemassa jäänteitä noista ajoista, jolloin niille on muovautunut rotutyypillinen luonne.

Jos ajatellaan kääpiösnautseria alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan, on se luultavasti ollut reaktiivinen, sisukas, itsenäinen ja sillä on ollut isosti saalisviettiä. Siellä se on tallinpihalla kiroillut ja huutanut jokaiselle epäilyttävälle asialle, toiminnut hälytyskellona ja itsenäisesti vahtinut pihaa. Sisukkaasti tämä pieni partasuu on lahdannut rottia rehuvarastoissa, väsymättä ja pelkäämättä.

Vaikka nykyaika asettaa erilaisia vaatimuksia koirien luonteille, tietyt ominaisuudet historiasta ovat silti läsnä. Nykypäivän koirien halutaan olevan hillittyjä, yhteiskuntakelpoisia, avoimia, iloisia ja

helppoja. Terävimpiä luonteenpiirteitä on jalostamalla kyetty hillitsemään, ja mitäpä se käppänäkään tekisi kaupungeissa näillä alkuperäisillä vahvuuksillaan. Opettaessa pentua meidän täytyy kuitenkin ymmärtää tämä historia ja käyttää sitä hyväksi.

Historian lisäksi pennulla on geenit, jotka määrittävät, kuka se on. Pentu on saanut tiettyjä ominaisuuksia isältään ja toisia ominaisuuksia äidiltään. Se, miten

nämä geenit tässä pienessä elämänalussa sekoittuvat, määrittää pennun elämän perustukset. Viisaat tutkijat ovat arvioineet että noin 20 % luonteesta tulee perimästä ja 80 % ympäristöstä. Se 20 % on siis aihio, josta kaiken ulkopuolisen kokemuksen muokkaamana kehittyy yksilö.

Ympäristön vaikutus lähtee kertymään siihen ”tyhjään tauluun” jo heti pennun syntymästä. Tai jos mennään vielä pidemmälle, ihan sieltä äidin kohdusta. Stressi-

tön emä kantaa stressittömiä pennunai-hioita. Syntyneelle pennulle tärkeimpiä asioita on ruoka, äidin lämpö ja läsnäolo.

Vastasyntynyt pentu on täysin kuuro ja sokea, silti sen aivot rasittuvat ja sitä myötä kehittyvät jo tässä ”tiedottomassa tilassa”. Pennun kehitykselle on enemmän kuin tärkeää, että sen emä saa elää rauhassa ja keskittyä vain huolehtimaan pennuistaan.

Kun pennut sitten kehittyvät ja lähtevät liikkeelle, tulisi niille tarjota muutakin kuin se pentulaatikko. Pennulla kehittyä alle luovutusikäisenä moni asia. Se oppii sisarustensa kanssa koirankielen alkeita, hallitsemaan kehoansa ja koordinaatio-kykyänsä. Se oppii, oppii ja oppii. Kaikki tämä oppiminen onkin jo paljon meistä ihmisistä kiinni. On iso asia, mitä kasvattaja pennuille tarjoaa tai ei tarjoa elämän eväiksi. Ei ole todellakaan sama ottaa 8-viikkoista pentua suoraan pentulaatikosta, jonne kasvattaja on vienyt ruuan ja korjannut pois pissapaperit versus pentua, joka on saanut elää keskellä arkea, tutustua maailmaan pentulaatikon ulkopuolella, totutettu käsittelyyn ja jota rakastettu sylissä ihan vauvasta asti.

Yksi ääripää tänä päivänä tässä pikkupennun opettamisessa ovat ”superkasvattajat”. Pentuja raahataan autoilemaan,

tehdään kaikenmaailman testejä, viedään vieraisiin paikkoihin jne. Tätä minä en ihan ymmärrä. Pennulle riittää oma koti ja oman kodin pihapiiri. Kotona on sille pennulle ihan tarpeeksi ärsykeitä oppimisen kannalta.

Ei siis ole ihan sama millaisista oloista sen pikkupennun hakee kotiinsa. Sitä 80 prosenttia on jo täytetty noin 8 viikkoa, mutta silti pentu ei ole läheskään täysi.

Tiettyjä luonteenpiirteitä on nähtävissä jo luovutusikäisestä pennusta. Sisaruslaumasta erottuu itsenäinen touhuaja, kiljukaula, tyhmänrohkea päsmäri ja ujo piimä. Sillä toki on merkitystä, että tietyt luonteenpiirteet menevät tiettyntyyppiselle omistajalle, joka osaa käyttää niitä hyväksi eikä tietämättään korosta piirteitä väärään suuntaan. Mutta lopunviimein nuo luonteenpiirteet ovat vain häivähdys siitä, mitä koirasta ehkä aikuisena tulee.

Opaskoirakoululla pentutestataan kaikki pennut, jotta niiden peruspiirteistä saataisiin joku kuva ja ne päätyisivät oikeanlaisiin sijaisperheisiin. Mutta kun nämä koirat vanhempina testataan uudestaan, ei pentutesteihin juurikaan löydy yhdistäviä tekijöitä. Ympäristöllä on vain niin suuri merkitys.

On myös tehty lukuisia tutkimuksia ja päätelmiä siitä, mikä olisi pennun oikea

Sillä on merkitystä, että tietyt luonteenpiirteet menevät tiettyntyyppiselle omistajalle, joka osaa käyttää niitä hyväksi.

luovutusajankohta. Nyt on muotiin tullut tutkimus, jossa kerrotaan, ettei pentua tulisi luovuttaa ennen 12 viikon ikää. Joskus muinoin ei ollut outoa ottaa jo 4-viikkoista pentua. Kennelliiton ehto on, että alle 7-viikkoista ei saa luovuttaa. Koiranpennuilla on tiettyjä kehitysvaiheita, jotka ovat sille herkkiä ja tärkeitä etappeja. Tästäkin on monta muuttujaa: pennun yksilöllinen kehitys, sen tuleva ympäristö sekä se perimän 20 % ja kasvattajan pennun eteen tekemä työ, jotka se pentu on saanut mielensä perustaksi! Ei siis ole huono asia ottaa 7-viikkoista pentua, mutta 12-viikkoisena luovutettukaan ei ole mikään menetetty tapaus. Tässä mielestäni korostuu kasvattajan vastuu. Hänen tulisi nähdä, koska pentu on valmis maailmalle. Kasvattajan tulisi myös hoitaa pentujen

vieroitus emän tahdon, ei joidenkin tutkimustulosten mukaan.

Ennen kuin lähdetään yhdessä pohtimaan, miten se pentu oppii, palataan takaisin historiaan. Kääpiösnautseri siis oli reaktiivinen, sisukas, itsenäinen ja sillä oli isosti saalisviettiä. Tarvitaanko me näitä ominaisuuksia kotikoiralle? Löytyykö näistä ominaisuuksista koiramme heikkoudet ja vahvuudet? Usein vähätellään seurakoiria. Mihin seurakoira tarvitsee saalisviettiä taikka kovuutta, eihän se ole mikään palveluskoira? Eikä se tarvitse hirveästi toimintakykyäkään, ja tuo reaktiivisuus aiheuttaa vain haukkuerkkyyttä ja yleistä levottomuutta.

Minun mielestäni nimenomaan se seurakoira tarvitsee ihan samoja ominaisuuksia kuin joku poliisikoira Rex. Myös seurakoiralla tulee olla vahvat luonteenpiirteet. Sen tulee sopeutua ihan samoihin asioihin kuin työkoirankin. Ei seurakoiralle riitä, että se on nätti, hajuton ja mauton. Seurakoiralla tulee olla moottori, jonka avulla se selviää elämisen kolhuista ja pelottavista tilanteista ja kiljuvasta lapsilaumasta ja ihan tavallisesta kaupunkielämästä. Ja tuolta historiasta kun poimitaan moottoria, niin kääpiösnautserin tulisi olla omin jaloin seisova, itsevarma

ja touhukas pieni koira. Kun rotua on jalostettu seurakoiraksi, on unohdettu, että luonteella on suuri merkitys paitsi koiralle itselleen, myös sen ympäristölle. Oman näkemykseni mukaan arkuus, liiallinen terävyys ja toimintakyvyn puute ovat tänä päivänä meidän jalostuksellisia ongelmiamme. Rotumääritelmän pidättyväisyys on muuttunut arkuudeksi, koska itsevarmuus on rapissut sukupolvien myötä. Saalisviettiä ei juurikaan ole. Kyllähän tietysti löytyy yksilöitä, jotka leikkivät leluilla ja jopa saattavat haastaa omistajan vetoleikkiin, mutta sitä viettikestävyyttä ei ole. Ja jos ominaisuutta onkin, sitä ei kaiveta esiin, vaan vaiennetaan. Yhä edelleen on takaraivossa vanhanaikaiset ohjeet, joiden mukaan koira ei saa koskaan voittaa ihmistä vetoleikeissä eikä niitä saa koiran kanssa harrastaa. Ja mihin sitä saalisviettiä edes normi koira tarvitsee? No kyllä me tarvitsemme, siihen pennun opettamiseen.

Oppimisteoriaa

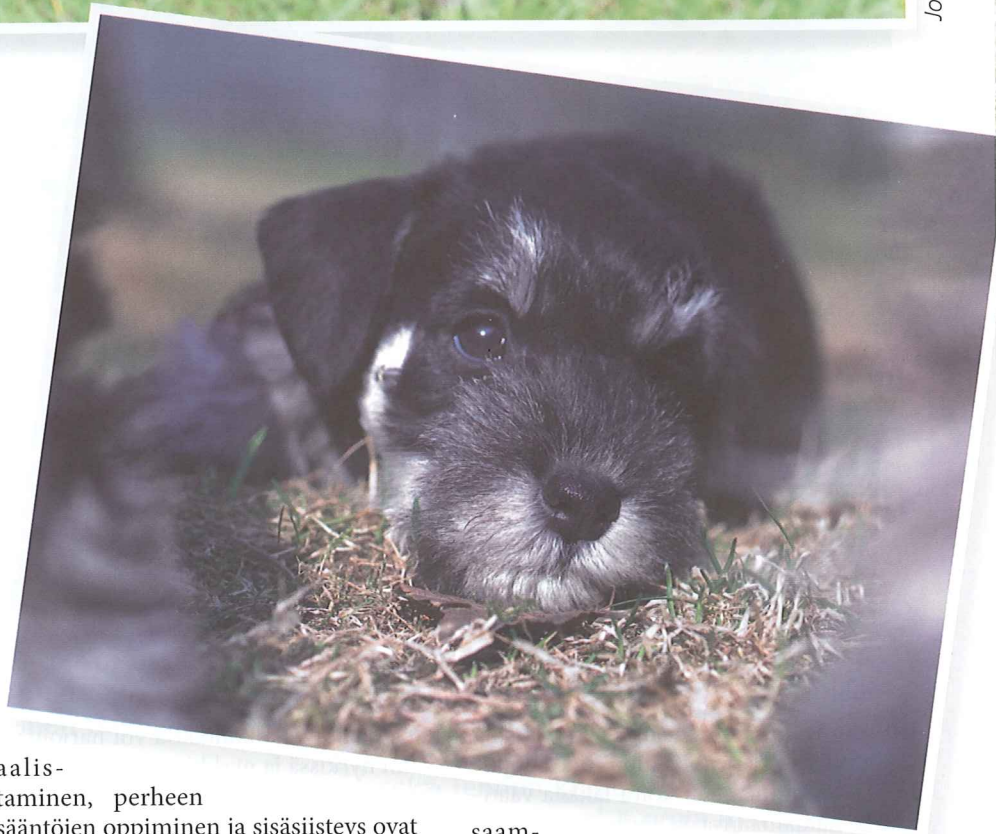
Koira on opportunisti. Se ei tee mitään mistä ei koe saavansa hyötyä. Ei mitään! Ja tämä on ihan ensimmäinen ja tärkein asia joka meidän on opittava ymmärtämään ennen kuin voimme pentua lähteä

opettamaan. Lisäksi koira ei erota oikeata eikä väärää. Koira toimii vain ja ainoastaan sen mukaan, mikä sille tuottaa ”mielihyvää”.

On olemassa erilaisia koulutussuuntauksia. On operantteja maksuttelijoita ja on tiukkaan kuriin ja johtajuuteen perustuvia koulukuntia. Näiden välissä on lukemattomia eri suuntauksia ja ismejä joiden avulla koirasta koulutetaan itselle ja yhteiskuntaan sopiva yksilö. Nämä kaikki opit perustuvat siihen, että koira tekee sen minkä kokee itselleen palkitsevaksi. Nykypäivänä nämä koulutukselliset ääripäät ovat vieroittuneet koirasta itsestään pelottaviksi ja lähes uskonnollisiksi lahoiksi. Maalaisjärki sekä sellainen kultainen keskitie ja se koira ovat unohtuneet. Totuus on se, että me ihmiset emme voi päättää, miten koira oppii ja miksi. Me emme voi päättää koiran puolesta sitä, minkä se kokee palkaksi. Me emme voi päättää, että koiran palkka on nakki, jos se ei ole ahne taikka miellä sitä nakkia jäniksen takaa-ajoa mielekkäämmäksi. Me emme voi päättää, että niskasta ravistelu on koiralle rangaistus, jos se mieltää tämän haasteeksi tai kovapäisyyttään ei edes moista huomaa. Koulutuksen tulee lähteä juuri tietystä koirasta, ja meidän

Johanna Korpijaakko

tulee opiskella tätä koiraa ihan samalla lailla kuin se opiskelee meidän kanssa elämistä.

Jokaisella koiralla on sisäänrakentuneina vietit. Vietit ovat koiran eloonjäämisen kulmakiviä. Nämä vietit ovat ihan jokaisella koiralla riippumatta siitä, millä keinoin me sitä koulutamme. Viettien vahvuus yksilössä riippuu niistä geeneistä, mitä se on vanhemmiltaan saanut. Niiden vahvuutta voidaan koulutuksella ja ympäristön vaikutuksilla joko sammuttaa tai vahvistaa (esille tuoda). Tyhjästä niitä ei voi muokata, eikä vahvoja viettejä voi koulutuksella kokonaan sammuttaa. Viettien ymmärtäminen on yksi työkalu ymmärtää koiran käytöstä.

Suvunjatkamisvietti. Laumavietti. Saalisvietti. Pakovietti. Aggressio.

Suvunjatkamisviettä lukuun ottamatta kaikkia muita viettejä voidaan käyttää koiran koulutuksessa hyväksi. Yksilön vietit kertovat meille, miksi koira käyttäytyy kuten käyttäytyy. Ne ovat sen koiran perusluonne.

Peruskivien muuraus

Nyt meillä sitten on se pennunraakile kotonana, ja sen tulisi oppia ääretön määrä asioita. Yleensä pennun oikeanlainen sosi-

aalis-
taminen, perheen
sääntöjen oppiminen ja sisäsiisteys ovat ihmisille ensiarvoisen tärkeitä asioita. Kirjoista ja tutkimuksista olemme oppineet, että koiran suurin sosiaalistumiskausi jatkuu jotakuinkin neljän kuukauden ikään saakka. Siihen mennessä omistajia kehoitetaan totuttamaan pentua kaikkeen, mitä se aikuisenakin joutuu kohtaamaan. Ihmisiä myös syöllistetään helposti puuttuvasta sosiaalistamisesta, jos koira on aikuisena arka taikka epävarma. Yritä unohtaa se sosiaalistamisen tärkeimpänä asiana pennun opetuskalenterissa. Anna sille aikaa ja rauhoitu itse. Myös sisäsiisteys on asia, jonka koira kuin koira lähes satavarmasti oppii, ilman että me stres-

saam-
me asiasta.

Keskity siihen oikeasti tärkeään pikkupennun kanssa. Se kaikkein tärkein asia on pennun ja sinun välinen suhde. Koirat ovat ihmisten lailla laumaeläimiä, ja tätä pennun halua kuulua sinun laumaasi tulee vahvistaa ihan eniten ja ensimmäisestä päivästä lähtien. Pennulla on tarve ja halu kuulua laumaan ja tulla lauman hyväksymäksi. Sitä kutsutaan laumavietiksi. Tämän laumavietien vahvistamiseksi ja keskinäisen suhteemme luomiseksi me tarvitsemme vain yhden sanan: pennun nimen. Pennun nimestä pitää tulla sille maailman ihanin, tärkein

ja paras asia. Kutsu pentua usein nimellä ja palkkaa se hyväksynnällä, halilla, silityksellä, leikillä tai namilla. Kun ruokit pennun tai kun olet menossa ovesta ulos, kutsu pentua. Pennun kanssa ei tarvita vielä minkäänlaisia käskyjä. ”Tänne”, ”Ei” ”Irti” jne. Pelkän nimen tulisi riittää, sillä sen kuullessaan pentu riemusta juoksee luokse ja lopettaa kaiken mitä oli tekevässä saadakseen omistajan huomion ja kiitoksen.

Toinen yhtä tärkeä asia on kontakti. Se on oikeasti avain ihan kaikkeen, ihan sieltä pikkupennun tapakasvatussääntöjen opiskelusta aina TOKOn erikoisvoittajaluokan suorituksiin. Ilman kontaktia emme voi opettaa koirallemme mitään ja kontaktin avulla me muovaamme koirasta yhteiskuntakelpoisen yksilön. Kontakti ei ole mikään temppu, jonka me opetamme pennulle, vaan se tulee rakentaa sinne koiran takaraivoon itsestäänselvytenä,

jota ilman mitään ei tapahdu. Yksinkertaisesti kontakti on koiran keino kysyä meiltä lupaa. Minä opetan pennulle kontaktin ruokakupilla ja ulos mentäessä.

Jotta päästäisiin ruokailun yhteydessä opettamaan kontaktia, pennun tulee ensin oppia luopuminen. Kutsun pentua nimeltä ruokakuppi kädessäni. Pentu hyppii ja tanssii ahneuksissaan. Minä en reagoi mihinkään sen pyrkimyksiin saada ruokakuppiä. 100 % varmuudella pentu kohel-

Johanna Korpijaakko

lettuaan istuu alas turhautuneena, ja sillä sekunnilla se saa ruokakuppinsa. Luopuminen tarkoittaa, että koira lakkaa vaatimasta haluamaansa ja rauhoittuu. Näin pentu oppii, että riehumalla ei saa, ainoastaan rauhoittumalla. Ja oppii se meillä tässä samalla myös istumisen - ilman eri käskyä. Kun tästä ollaan edetty niin pitkälle, että pentu tarjoaa heti sitä istumista saadakseen ruokakupin, me vaadimmekin siltä vähän lisää. Vaadimme katsekontaktin. Aluksi se on vain närkästynyt silmäys, että missä se kuppi viiptyy, minähän jo rauhassa istun tässä. Tästä edetään pikkuhiljaa pitkäkestoisempiin kontakteihin. Päämääränä on, että saamme laskettua kupin maahan koiran edelleen istuessa. Katsekontaktin jälkeen se saa luvan mennä kupille. Myös erikseen ma-

kupalojen avulla kontaktia voi harjoittaa. Nami nyrkissä ja nyrkki aukeaa kontaktin kautta. Samoin kuin ruokakupilla, myös ulko-ovella, koira saa palkkansa rauhoittumalla oven eteen istumaan ja kysymällä lupaa kontaktin kautta. Nyt palkka ei ole nakki, vaan oven aukeaminen. Autosta ei hypätä ulos ennen kuin kontaktilla on kysytty lupa jne.

Minä en väheksy pennun sosiaalistamista. Mutta sen tärkeys on vähäisempi kuin mitä olemme oppineet. Toisin sanoen, kun me keskitymme olennaiseen, eli suhteen luomiseen ja kontaktiin, koiran on paljon helpompi sopeutua outoihinkin asioihin tuolla ulkomaailmassa. Se on oppinut, että se ei ole siellä pahassa maailmassa yksin, vaan sillä on kaverina ihminen, jonka laumaan se haluaa kuulua

ja se lauma tuo turvaa. Myös remmissä kulkemisen harjoittelu on helpompaa, kun pohjana on halu kulkea meidän kanssa eikä siten että remmi paukkuu kireällä ja pentu on meidän edessämme ypyöyksin kohtaamassa maailman. Siitä sitten ensi kerralla.

Halikaa pentujanne!